

Akadálymentesség (RSZK)

A társadalmi esélyegyenlőség egyik kulcsfogalma, egyenlő hozzáférést biztosít a szolgáltatásokhoz, lehetővé teszi a szociális kapcsolatokat a mozgásában és kommunikációjában akadályozott emberek számára. Épület esetében pl. azt jelenti, hogy az mindenki számára akadálymentesen megközelíthető, bejárható és vész helyzetben biztonsággal elhagyható legyen. Jelenti ugyanakkor azt is, hogy az ilyen épületben a tárgyak, a berendezések és a szolgáltatások mindenki számára egyformán használhatóak legyenek. Akár épület, akár számítógép, akár tájékoztató tábla, azaz bármilyen információt közlő eszköz esetében azt is jelenti, hogy a szolgáltatott információ mindenki számára érzékelhető (észlelhető) és érthető legyen, tehát az információnak látható, hallható és tapintható formában is meg kell jelennie. A közérdekű információk legyenek tömörek, könnyen felismerhetők és értelmezhetők, továbbá egyszerű eljárással lehessen azokat a felhasználóhoz eljuttatni. Az „egyetemes tervezés” alapján az akadálymentesítés helyett az akadályok megelőzésére, a prevencióra kell helyezni a hangsúlyt.

(Bujdosó B. -Kemény F.: Fogyatékoság és rehabilitáció című kiadvány alapján)

Accessibility (CR)

It is one of the key terms of social equality, which allows equal access to services and permits the maintenance of social contacts for people with physical disabilities or communication disorders. In the case of a building structure this means that it is fully wheelchair accessible, with accessibility features within its premises as well, and in an emergency can be evacuated with ease. Simultaneously, in such a building the common and public use areas, including services and various types of equipment and devices, should be accessible universally to everyone. In the building itself by using a computer, an information board, or any other tool or device for transmitting information the intended message should be perceptible and comprehensible to everyone, therefore it should be made visible, audible, and tactily perceptible. Information of general interest should be concise, easily recognizable and perceptible; furthermore the recipient's easy access to it should be guaranteed. By engaging in conscious planning, instead of the subsequent provision of accessibility, full access should be part of the original design of any building structure.

(Bujdosó B.-Kemény F.: Based on the Disability and rehabilitation)

Akadályoztatottság

Olyan fizikai vagy mentális állapotra utal, amely akadályozza, hogy az érintett személy elfogadható teljes értékű életet éljen. A testi fogyatékoságok közé sorolható a hallás- és látássérültség, a testi deformitás, az izom- és idegrendszeri rendellenességek, a paralízis vagy a végtag elvesztése. A mentális fogyatékoságnak két fajtáját különböztetjük meg, ezek a mentális betegségek, illetve a szellemi visszamaradottság.

A fogyatékoság nem feltétlenül jelent akadályoztatottságot. Csak akkor válik azzá, ha negatívan befolyásolja egy egyén életcéljait, munkahelyi teljesítményét, vagy a családjával, a barátaival és a tágabb értelemben vett közösséggel/társadalommal kialakított kapcsolatrendszerét. Különböző emberek hasonló fogyatékosággal nem szükségszerűen azonos mértékben szenvednek hátrányt, például egy történelemprofesszort egy ujj elvesztése nem érint túlzottan hátrányosan, egy zongoraművészt azonban igen.

Az 1980-as években már körülbelül 35 millió akadályoztatott személy él az USA-ban. Közülük sokan valamilyen betegség eredményeként kerültek ebbe a helyzetbe. A szívbetegség az érintett személy erőnlétét és állóképességét permanensen csökkentheti. A stroke paralízist és a beszédképesség elvesztését okozhatja. A köszvény és sok csontbetegség testi deformitáshoz vezethet. Bizonyos idegrendszeri betegségek vakságot, hallásvesztést okozhatnak, illetve mozgáskoordinációs zavarokhoz vezethetnek. A CP vagy újszülöttkori agysérülés egy olyan rendellenesség, amely a születés előtt, alatt vagy után okozhat agykárosodást. Attól függően, hogy az agy mely része sérült, a CP beszédproblémákhoz, szellemi visszamaradottsághoz, izomgyengeséghez vagy önkéntelen kar- és lábmozgáshoz vezethet. Balesetek különféle akadályozottságok széles köréért felelősek, beleértve a végtagok elvesztését és a gerincsérüléseket.

Megfelelő motivációval és gyógyterápiával még a legsúlyosabban akadályoztatott személyek is hasznos, kielégítő életet élhetnek. Sok híres ember sikeresen felülkerekedett az akadályoztatottságán és nagyban hozzájárult az emberiség fejlődéséhez. Az angol költő, John Milton vak volt, amikor megírta az *Elveszett Paradicsom* című epikus költeményét. Franklin D. Roosevelttel, aki 39 éves korában járványos gyermekbénulás miatt mindkét lábára megbénult, az USA elnöke lett. Helen Keller, aki két éves kora előtt megvakult és siketnéma lett, megtanult beszélni, írni és olvasni, majd az egész életét a vakok és siketek segítésének szentelte.

Az akadályozottak problémái

Egy akadályoztatott személy olyan különleges problémákkal néz szembe, amelyek hatással lehetnek a személyes, családi és közösségi életére is. A **személyes életben** sok akadályoztatott személy számára jelentős problémát jelent, hogy csökkent képességgel tudja ellátni a hétköznapi feladatokat. Egy egy karral rendelkező személynek például problémát jelenthet a felöltözés. Egy hallássérült személynek a telefon használata okozhat nehézséget. Vannak olyan akadályozott személyek, akik nem képesek arra, hogy segítség nélkül eljussanak bárhová is. Az akadályozott emberek gyakran néznek szembe pszichológiai problémákkal. Depresszióssá válhatnak a fogyatékoságuk miatt, amelyet stigmaként élnek meg a legtöbb emberrel való kapcsolatukban. Azonban vannak olyanok is, akik a fogyatékoságukat kihívásként értékelik, amely motiválja őket nehézségeik leküzdésére.

A szociális kapcsolatok fenntartása nehéz lehet az akadályozottaknak, mivel sok nem akadályozott személy nem szereti, ha szembesülnie kell a fogyatékosok létezésével. Az ilyen emberek gyakran kényelmetlenül érzik magukat egy akadályozott személy társaságában. Az egyik legfontosabb dolog, amit egy fogyatékos személynek meg kell tanulnia: milyen módon tudja elfogadtatni önmagát anélkül, hogy másokból negatív reakciókat váltson ki. A **családi életben** komoly változások következhetnek be, ha az egyik családtag akadályozottá válik. Az addigi családi szerepek megváltoznak, és ez jelentős nehézségekhez vezethet. Az például, ha a kenyérkereső szülő stroke-ot kap és ezáltal nem képes anyagilag ellátni a családját többé, komoly alkalmazkodási zavarokat okozhat. Súlyos depresszió kialakulását eredményezheti, ha a másik szülőnek kell munkát vállalnia, átvennie a családfő szerepét. Emellett a gyerekeknek is problémát jelenthet a szülők új szerepének elfogadása. A család többi tagjának nem szabad mindenben kiszolgáltatnia a fogyatékos családtagot. Az akadályozott embereknek szükségük van a függetlenségérzésük fenntartására, és amikor csak lehetséges engedni kell, hogy saját maguk oldják meg a problémáikat. Ha egy akadályozott családtagot túlzottan védenek és kiszolgáltatnak, ez féltékenységhöz és megbántottsághoz vezethet a többi családtag részéről. A családtagoknak érzékeltetniük kell az akadályozott személlyel, hogy tisztában vannak a vágyaival, a céljaival és az ambícióival, de ők is rendelkeznek sajátjaikkal.

A **közösségi életben** a legtöbb ember tudatlansága okoz nehézségeket az akadályozottaknak. Az emberek többsége nincs tudatában annak, hogy milyen lehetőségek rejlenek egy fogyatékos személyben. Emiatt az akadályozott embereket gyakran kizárják közösségi tevékenységekben való részvételből, például sportrendezvényeken versenyzőként vagy színházi produkciókban szereplőként nem vehetnek részt. Vannak munkáltatók, akik nem szívesen alkalmaznak akadályozott személyeket, mert úgy gondolják, hogy nem megfelelő munkacrők.

Azonban a felmérések azt bizonyítják, hogy az akadályozott nők és férfiak is legalább ugyanolyan minőségben vagy jobban dolgoznak, mint az átlagos emberek ugyanabban a munkakörben. Emellett az akadályozottak tovább maradnak egy munkahelyen alkalmazásban. Mivel korlátozott lehetőségeik vannak, hogy könnyedén eljussanak bárhová is, sajnos vannak olyan épületek ahová a fogyatékosok egyáltalán nem képesek bejutni. Az iskolában például egy kerekesszékes tanárnak vagy diáknak rámpákra van szüksége, mivel a lépcsőt nem tudja használni, emellett a mellékhelyiségeknek is szélesebbnek kell lenniük kapaszkodókkal ellátva. Az 1970-es években egyre több középületet akadálymentesítettek ily módon. Azonban a lakókörnyezet és a tömegközlekedés megközelíthetősége és használhatósága máig komoly probléma maradt.

Akadályozottság legyőzése

Kevés fogyatékoság gyógyítható, így a legtöbb akadályozottnak meg kell tanulnia együtt élni ezzel az állapottal. A fogyatékoság legyőzéséhez szükséges, hogy az érintett személy független kívánjon lenni. Enélkül az elkötelezettség nélkül a mások által nyújtott segítség nem ér sokat, és a fogyatékoság mértéke magas marad.

Az akadályozottnak nyújtott hozzáértő segítségnyújtásnak sok formája van. A szakemberek három alapvető területen tudnak segíteni: (1) rehabilitáció, (2) gyógypedagógia, (3) szakképzés.

Handicapped

Is a term used to describe people who have a physical or mental disability that interferes with their leading a happy, productive life. Physical disabilities include blindness, deafness, deformity, muscular and nervous disorders, paralysis, and loss of limbs. There are two general kinds of mental disabilities, mental illness and mental retardation. A disability may or may not be a handicap. It becomes a handicap if it interferes with the person's expectations, job performance or relationships with his or her family, friends, and society in general. People with the similar disability may not be greatly handicapped by the loss of a finger. But the same disability would be a terrible handicap to a concert pianist. There are about 35 million handicapped persons (in 1980's century) in United States. Many common handicaps result from diseases. Heart disease may permanently decrease the victim's strength and endurance. Strokes made produce paralysis and loss of speech. Arthritis and many bone diseases can lead to deformity. Certain nerve diseases may result in blindness, deafness, and lack of coordination. Cerebral palsy is a disorder that damages the brain before, during or after birth. Depending on what part of the brain is damaged, cerebral palsy can cause speech

problems, mental retardation, muscular weakness, or involuntary movements of the arms and legs. Accidents cause a wide range of handicaps, including spinal damage and loss of limbs. With proper motivation and special training, even severely handicapped persons can lead productive, fulfilling lives. Many famous people have overcome handicaps to make important contributions to mankind. The English poet John Milton was blind when he wrote his epic masterpiece, *Paradise Lost*. The great German composer Ludwig van Beethoven wrote much of his finest music after he became deaf, Franklin D. Roosevelt, paralyzed in both legs by polio at the age of 39, became blind, deaf, and mute before she was 2 years old, but she learned to read, write, and speak. She devoted her life to helping the deaf and the blind.

Problems of the handicapped

A handicapped person faces special problems that may affect his or her personal life, family life and community life. In personal life. A major problem of many handicapped people is their limited ability to perform ordinary daily activities. For example, a person with only one arm may have trouble getting dressed and undressed. An individual who has a hearing disability may have difficulty using the telephone. Some handicapped persons lack the ability or energy to get around without assistance. Handicapped individuals also may experience special psychological problems. They may become depressed because their disability makes them different from most people. However, some handicapped persons consider their disability as a challenge, and this attitude helps them overcome the handicap.

Social relationships can be difficult for the handicapped. Many nonhandicapped people do not like to be reminded that disabilities exist. As a result, they may feel uncomfortable in the presence of a handicapped individual. One of the most important things a disabled person must learn is how to put others at ease.

In family life

A family's home life may change considerably if some member becomes handicapped. Previously, various members of the family had filled certain roles in the household, and difficulties can arise if these roles change. For example, adjustment problems may occur if the parent who provides the family's income suffers a stroke and no longer can do so. Severe depression could result if the other.

Általános egészségügyi ellátás (gyógyped.kif.)

A társadalom egészéhez hasonlóan a fogyatékossgal élő embereknek is szükségük van általános egészségügyi állátásra. Az általános egészségügyi ellátás közé sorolható az egészségre való nevelés, a megelőző ellátás (oltások, szűrővizsgálatok), az akut és krónikus betegségek kezelése és szükség esetén a szakorvosi ellátásra történő referálás. Ezeket a fennálló igényeket az elsődleges ellátáson keresztül kell ellátni, kiegészítve a másodlagos és harmadlagos ellátással, ahol az szükséges. Az elsődleges ellátáshoz való hozzáférés különösen fontos azok számára, akiknek egészségi állapota jelentős kiszolgáltatottsággal jár, hiszen csak így tartható fenn számukra a legmagasabb szintű egészségi fok.

(World Report on Disability (glossary))

General health care needs (mt)

People with disabilities require health services for general health care needs like the rest of the population. General health needs include health promotion, preventive care (immunization, general health screening), treatment of acute and chronic illness, and appropriate referral for more specialized needs where required. These needs should all be met through primary health care in addition to secondary and tertiary as relevant. Access to primary health care is particularly important for those who experience a thinner or narrower margin of health to achieve their highest attainable standard of health and functioning.

(World Report on Disability (glossary))

1. Anómia (szoc. kif.)

Etimológiáját tekintve az anómia szó a normák, szabályok vagy törvények hiányát jelenti.

(Gyógypedagógiai ismeretek tára)

Anomie (st)

In its etymology it refers to the lack of norms, rules, or laws.

(Guide to Special Education)

BNO (gyógyped. kif.)

Betegségek Nemzetközi Osztályozása. Az Egészségügyi Világszervezet jóváhagyásával az osztályozási rendszert különböző betegségek, fizikai és pszichikai zavarok meghatározására használják, főleg osztályozási és dokumentációs céllal.

(Gyógypedagógiai ismeretek tára)

ICD (set)

The International Classification of Diseases, approved by the World Health Organization, is used to categorize various types of diseases, physical, mental and behavioral disorders, serving as the basis for statistical data and documentary information.

(Guide to Special Education)

Csatlakozó fogyatékos (gyógyped. kif.)

Az elnevezés arra utal, hogy egy meglévő fő fogyatékos mellé egy másik fogyatékos is csatlakozik. Ez nagymértékben csökkenti a gyógypedagógiai nevelőhatás eredményességét. (Pl. epilepsziás értelmi fogyatékos, vak értelmi fogyatékos vagy vak-süket stb.)

(Gyógypedagógiai ismeretek tára)

Secondary disability (set)

It refers to the condition when an existing primary disability is accentuated by another disability. Such conditions greatly diminish the effectiveness of special education programs e.g. mentally handicapped epileptic or blind person, deaf-blindness etc.

(Guide to Special Education)

Dezintegráció (pszic.kif.)

Egy egész felosztása, szétszakítása. A dezintegráció a pszichológiában az egyén számára meghatározó tényezők szétesését jelenti: szervi és pszichés értelemben a teljesség élményének felbomlását, a deperszonalizációt. A szociológiában a társadalmi részterületeknek és alakulatoknak az összetársadalmi összefüggésből való kiválását jelenti. Minden szociális fejlődési és differenciálódási folyamat előfeltétele a dezintegráció.

(Pszichológiai lexikon)

Disintegration (pst)

It means the splitting or breaking up of a whole.

In psychology disintegration refers to the collapse of attributes that make up an individual, i.e. the loss of equilibrium in a physical and psychological sense, depersonalization. In sociology it translates to the separation of subfields from the context of the entirety of social interactions within a community. A precondition of all development processes requiring differentiation is disintegration.

(Encyclopedia of Psychology)

1. Diszkrimináció (szoc.megh.)

Azokat a megkülönböztetéseket jelöli, amelyeket a társadalmi életben a társadalmi normákat és a törvény előtti egyenlőség elvét megsértve, a lakosság néhány alcsoportjának igazolása mellett olyan csoportok rovására tesznek, amelyeket a többség elfogadhatatlannak ítélt.

(Szociológiai lexikon)

Discrimination (st)

Discrimination refers to unwarranted preferences extended to the detriment of certain groups that have been instigated by distinct controlling elements in power and condoned by the majority of society, which are contrary to prevalent social norms and harm the principle of equality before the law.

(Encyclopedia of Sociology)

2. Diszkrimináció (NRSZH)

Minden olyan megkülönböztetés, kizárás vagy kedvezményezés, amely megszünteti vagy rontja az esélyegyenlőséget, illetve sérti a bánásmód egyenlőségének elvét. Formái: közvetlen és közvetett diszkrimináció. **Közvetlen** hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt helyzete, tulajdonsága vagy jellemzője miatt részesül más, összehasonlítható helyzetben levő személyhez vagy csoporthoz képest kedvezőtlenebb bánásmódban. **Közvetett** hátrányos megkülönböztetésnek minősül az a közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek nem minősülő, látszólag az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő rendelkezés, amely egyes személyeket vagy csoportokat más, összehasonlítható helyzetben lévő személyhez vagy csoporthoz képest lényegesen nagyobb arányban hátrányosabb helyzetbe hoz.

(Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal)

Discrimination (NORS)

All forms of negative bias, exclusion or preferential treatment that prejudices or compromises equal opportunities or harms the principle of equal treatment.

Forms of discrimination: direct, indirect

Direct any form of unfair favoritism shown in preference of an individual or group at the expense of other individuals or groups due to an assumed or actual condition, quality or trait in similar situations.

Indirect any act or provision that explicitly does not prejudice the principle of equal treatment or can not be judged as direct negative discrimination, nevertheless, as a consequence of its implementation, certain individuals or groups in

comparable situations face undue disadvantage as opposed to other individuals or groups.

(National Office for Rehabilitation and Social Integration)

3. Diszkrimináció

Diszkriminációról olyan tényleges hátrányos helyzetek létrejöttékor beszélünk (amely kialakulhat mind az egyenlőtlen bánásmód, mind a túlkapások révén), amelyek a hatalmi aszimmetriára épülnek fel és magukba foglalják a közvetlen és a közvetett diszkriminációt. Diszkriminációra felhívás maga is diszkriminációnak minősül.

(Egyenlő Bánásmód Hatóság)

Discrimination

Discrimination arises in situations which lead to actual disadvantage as a consequence of unequal treatment or unfair practices based on asymmetric relationships involving either direct or indirect discrimination. Calling for discrimination in itself can be considered as a form of discrimination.

(Equal Treatment Authority)

4. Diszkrimináció <lat.> (szoc. meghat.), közigazg., pszich.)

Előszörban egyénnel, csoportokkal szembeni, tudatosan alkalmazott hátrányos megkülönböztetés, amely napjainkban különösen egyes népcsoportok, kisebbségek, politikai csoportok, meghatározott vallások, szekták követői, egyes országok gazdasága stb. ellen irányul.

A diszkrimináció formális vagy informális módon – jogoktól és lehetőségektől megfosztó, illetve korlátozó cselekvés. Súlyosabb formája bizonyos csoportok térbeli elkülönülése, szegregációja. Alapja gyakran az előítélet, de diszkriminatív cselekvést motiválhat pusztán érdekkonfliktus is.

Nem diszkriminatív a pozitív megkülönböztetés, vagyis amikor bizonyos szempontból hátrányos helyzetben lévő egyének, csoportok számára az esélyegyenlőség érdekében különleges jogokat biztosítanak.

(Magyar Nagylexikon)

Discrimination <lat.> (st, pat, pst.)

It is primarily any kind of deliberate negative bias against individuals or group; such acts currently mainly affect certain ethnic groups, minorities, political groups, followers of distinct religious denominations and cults, the national economies of select countries etc.

Discrimination, through formal or informal means, is any act that bars or curtails rights and opportunities. In its more severe forms it may lead to the physical segregation of certain groups. Often its basis is some form of prejudice; however it could be instigated by simple conflicts of interest.

Positive discrimination is considered non-discriminatory, i.e. the provision of added rights to individuals or groups who are disadvantaged in some ways in order to guarantee them equal opportunities.

(Hungarian Encyclopedia)

5. Diszkrimináció (szoc.meghat.)

Ez kifejezés, amely hétköznapi értelemben egyszerűen 'nem egyenlő bánásmódot' jelent, a szociológiában leggyakrabban a faji és etnikai elméletek összefüggésében jelenik meg. A korai szociológusok a diszkriminációt az etnocentrikussággal hozták összefüggésbe, ami a mássággal szembeni ellenállás kulturális jelenségét jelentette. Ez az értelmezés összhangban van a sztereotípiákról végzett kutatásokkal, amelyek azt mutatják, hogy a faji és etnikai csoportok közötti kapcsolatokra hatással van az egymásról a saját közösségükön belül kialakított kép. Azonban a diszkriminációval foglalkozó szociológiai elemzések többsége a dominancia és elnyomás módozataival foglalkozik mint a hatalomért és a kiváltságokért folytatott küzdelem megnyilvánulásával.

(Marshall, Gordon: Szociológiai szótár)

Discrimination (st)

This concept – which in common usage means simply 'treating unfairly' – occurs most commonly in sociology in the context of theories of ethnic and race relations. Early sociologists viewed discrimination as an expression of ethnocentrism – in other words a cultural phenomenon of dislike of the unlike. This interpretation is consistent with studies of stereotyping which show how relations between ethnic and racial groups are affected by the socially derived beliefs each holds about the other. However, most sociological analyses of discrimination concentrate on patterns of dominance and oppression, viewed as expressions of a struggle for power and privilege.

(Gordon Marshall: Dictionary of Sociology)

6. Diszkrimináció (pszic.kif.)

Megkülönböztetés; a pszichológiában egyszerűen csak a különbségek észlelésének képességét jelenti. Szociális vagy politikai kontextusban a „különbség” gyakran valami olyasmit jelöl, amitől félni kell, vagy amit el kell utasítani, azaz valami elleni megkülönböztetésről van szó.

(Statt A9. David - Pszichológiai kisenciklopédia)

Discrimination (pst)

Discrimination in psychology simply means the ability to perceive disparities. In a social or political context „dissimilarity” often designates something that generates fear or rejection, thus it is a characteristic that is discriminated against.

(David A. Statt – The Concise Dictionary of Psychology)

7. Diszkrimináció (pszic.kif.)

Megkárosítás, lefokozás. A szociológiában a népességszociológiának (főleg a kisebbségeknek) rassz, vallás, nyelv, meggyőződés, származás vagy nemhez tartozás alapján történő hátrányos helyzetbe kényszerítése. Általában az előítéletek szolgálatjára ehhez az alapot, amelyek egyúttal látszólag legitimizálják a diszkriminatív magatartást. Az előítéletek főleg a gazdasági és politikai krízishelyzetekben erősödnek fel. Ennek megfelelően a diszkrimináció funkciója, hogy saját uralkodó helyzetét biztosítsa, a szociális egyenlőtlenséget elfeledje és a kisebbség versenyképességét kikapcsolja.

(Pszichológiai lexikon)

Discrimination (pst)

It is the causing harm or the denigration of an individual. In sociology it means the artificially created disadvantageous position of an ethnic group, mostly a minority, based on race, religion, language, convictions, origin, or gender. Oftentimes, it is rooted in prejudices, which seemingly simultaneously also provide the legitimization for discriminatory practices. Prejudices mainly become more pronounced during the periods of economic and political crises. Thus, the function of discrimination is to properly ascertain its primacy, conceal social inequalities, and hinder the competitiveness or opportunities available for the minorities.

(Encyclopedia of Psychology)

1. Egészségkárosodás (orv. kif.)

Valamely végtag részleges vagy teljes hiánya, illetve végtag, szerv vagy testi folyamat elégtelen működése.

(Giddens- UPIAS)

Impairment (mt)

'Lacking part or all of a limb, or having a defective limb, organ or mechanism of the body.'

(Giddens- UPIAS)

2. Egészségkárosodás (orv. kif.)(jogi. kif.)

A WHO terminológia szerint a károsodás (impairment) az ember pszichológiai, fiziológiai szerkezetének, funkciójának rendellenessége, esetleg hiányossága.

A 2007. évi LXXXIV. törvény a rehabilitációs járadékról szóló értelmezésben: az egész szervezetre vonatkoztatott, a szervezet felépítésében, funkcióiban betegség, sérülés vagy veleszületett rendellenesség következtében kialakult kedvezőtlen változás.

(Rehabilitációs Szakmai Kollégium fogalomtára)

Impairment (mt)(lt)

According to the terminology used by the WHO impairment is the dysfunction or possible shortcoming in a human's psychological or physical condition.

Act LXXXIV. of 2007 on rehabilitation benefits defines it as a detrimental change in the entire body, bodily structure or functions due to an illness, injury or congenital anomaly.

(College of Rehabilitation - glossary)

3. Egészségkárosodás (orv. kif.)

Az egész szervezetre vonatkoztatott, a szervezet felépítésében, funkcióiban betegség, sérülés vagy veleszületett rendellenesség következtében kialakult kedvezőtlen változás.

(2007. évi LXXXIV. törvény a rehabilitációs járadékról szóló törvény alapján)

Health deterioration (mt)

A detrimental change in the entire body, bodily structure or functions due to an illness, injury or congenital anomaly.

(According to Act LXXXIV. of 2007 on rehabilitation benefits)

Egyenlőség (társad.kif.)

Társadalmi egyenlőség: társadalomtudományi fogalom; olyan állapot, amelyben a társadalmi élet szereplői (személyek, csoportok) közötti jogi, politikai, anyagi tekintetben nem áll fenn alá-fölérendeltségi viszony. Polgári értelmében a jogegyenlőséggel került előtérbe az egyenlőség gondolata.

(Magyar Nagylexikon)

Equality (társad.kif.)

Social equality is a term used in social sciences; it refers to a state in which social actors, both groups and individuals, are not in a condition of dependency in legal, political, or economic sense. It has gained prominence in parallel with the notion of equality before the law.

(Hungarian Encyclopedia)

Egyenlőtlenség (társad.kif.)

Társadalmi egyenlőtlenség: a társadalom tagjai között fennálló gazdasági (vagyoni), politikai és jogi különbségek összessége, amelynek kialakulása történeti szempontból a nemek eltérő szerepével kezdődik, a kultúrák különbözőségében, az egyes országok adottságaiban, a kiegyenlítő szándék és gyakorlat hiányában, a fejlődés esélyeinek megfelelően folytatódik.

(Magyar Nagylexikon)

Inequality (sh)

Social inequality is a collective term referring to the existing economic, political, and legal differences between members of society. It originates historically in divergent gender roles, continues with the disparities among cultures and the potentials of individual countries; furthermore, the lack of goodwill and practices to offset the existing imbalances still undermine the chances for development.

(Hungarian Encyclopedia)

Elemi rehabilitáció (társad.kif.)

Látássérültek számára az egészségügyi rehabilitációt követő és a foglalkozási rehabilitációt megelőző rehabilitációs szolgáltatás, amely az önállóság visszaállításához szükséges elemi, az alapvető készségek megtanítását és az új helyzethez való alkalmazkodás elősegítését biztosítja.

(Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal)

Basic rehabilitation for the vision impaired (sh)

A form of rehabilitation offered to the vision impaired following medical rehabilitation and prior to work rehabilitation, which aims to teach the basic skills necessary for leading an independent life and to ease the adjustment process under the altered circumstances.

(National Office for Rehabilitation and Social Integration)

Életminőség (gyógyped. kif., ped. fog.)

Egy személy az életben betöltött, a kultúra, illetve bizonyos értékrendszerek alapján megélt saját élethelyzete a saját céljaihoz, elvárásaihoz, aggodalmaihoz és saját normáihoz viszonyítva. Ez egy széles fogalomkör, amelybe beletartozik az egyén egészségi és pszichés állapota, önállóságának mértéke, társadalmi viszonyrendszere, személyes értékrendszere és az őt körbevevő, rá hatással levő környezeti tényezők köre.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Quality of life (set, et)

An individual's perception of their position in life in the context of the culture and value systems in which they live, and in relation to their goals, expectations, standards, and concerns. It is a broad-ranging concept, incorporating in a complex way the person's physical health, psychological state, level of independence, social relationships, personal beliefs, and relationship to environmental factors that affect them.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Előítélet (pszic.kif.)

Tényszerűen meg nem alapozott, illetve nem tapasztalat útján szerzett, hanem részben affektív hozzáállás dolgokhoz vagy emberekhez. Az előítéletek alapján az emberek pozitív vagy negatív tulajdonságokat tulajdonítanak egyes csoportoknak. Az előítéletek alapvetően átvettek, és ellenkező előjelű tapasztalatokkal is csak nehezen korrigálhatók. Nemes egyszerűen magukkal az előítéletekkel provokálják ki az emberek azokat a tapasztalatokat, amelyekre számítanak.

(Pszichológiai lexikon)

Prejudice (pst)

It is neither factually supported nor based on firsthand experience; rather, partially relies on a biased approach to people and things, primarily rooted in one's own prejudices vis-à-vis distinct or assumed alien groups. Given the existing prejudices people can attach positive or negative characteristics to others. Prejudices are mainly acquired and are not easily amenable to change even in the face positive imprinting. In many cases the prejudiced provoke the expected and desired actions from the impacted individuals or groups.

(Encyclopedia of Psychology)

Értékorientáció (szoc.pszic.kif.)

Tájékozódás az értékek világában, értékválasztás. Egy adott embercsoport értékrendje lazán szőtt hálózatot alkot, amelyben csak néhány érték helye van egyértelműbben kijelölve. A felnövekvő ember fontos feladata és egyben személyiségfejlődésének feltétele, hogy a közösség által „felkínált”, tehát valamilyen módon megjelenített értékekből felépítse a saját, horizontálisan és vertikálisan tagolt, többé-kevésbé konzisztens, azaz egységes, ellentmondásmentes értékrendjét.

(Pedagógiai lexikon I-NY - Buda Mariann nyomán)

Value orientation (spt)

It is the choice of or pursuance of values. By considering a particular group of people the assumed value system is seen as a loose structure with only a few clearly defined markers. For an individual in his or her formative process of development it is crucial to make educated choices from among the values „of-fered” by the community, thereby constructing a both horizontally and vertically structured, more or less consistent, non-contradictory, and unified value system.

(Pedagogical Encyclopedia I-NY by Buda Mariann)

Értelmi fogyatékoság (gyógyped. kif., ped. fog.)

Az agy nem teljes vagy akadályozott fejlődési állapota, ami által egy adott személy kognitív, tanulási, emlékezési nehézségekkel néz szembe, és nehezen tudja alkalmazni új élethelyzetekben a már korábban megszerzett információt. Ez az állapot leírható a szellemi fogyatékoság, tanulási nehézségek és fogyatékoság kifejezésekkel, illetve a korábban használt mentális retardáció és korlátoltság kifejezésekkel.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Intellectual impairment (set, et)

A state of arrested or incomplete development of mind, which means that the person can have difficulties understanding, learning, and remembering new things, and in applying that learning to new situations. Also known as intellectual disabilities, learning disabilities, learning difficulties, and formerly as mental retardation or mental handicap.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

1. Esélyegyenlőség (szoc. kif.)

Elvileg a társadalom minden tagjára érvényes feltétel, amelyből fakadóan az életpálya elején azonos esély van arra, hogy a jövedelem, a vagyon, a munkakörülmények, a lakásviszonyok, a műveltség, a szabadidő mennyisége és eltöltésének módja, az egészségi állapot stb. szempontjából bárki kedvező pozíciót érjen el.

(Magyar Nagylexikon)

Equal Opportunities (st)

In theory a condition that universally should apply to all members of society; whereby every individual at the threshold of active life enjoys the same opportunities for the attainment of wealth, secure income, decent work and living conditions, education, sufficient free time, satisfactory state of health etc.

(Hungarian Encyclopedia)

Felelősség (pszic.kif.)

A felelősség fogalma feltételezi azt a személyes, hallgatóságos vagy explicit kötelezettségvállalást, hogy az egyén adott esetben elszámoljon egy felsőbb hatóságnak. Két lényegi feltétele van: az, hogy az ember teljes értelmének birtokában legyen, valamint az, hogy szabad legyen tetteiben (az ember nem felelős a fizikai vagy erkölcsi kényszer alatt elkövetett tetteért). A társadalmi és erkölcsi törvények azonban úgy tekintik e kérdést, hogy nemcsak azokért a tettekért felelősek az emberek, amelyeket sem nem akartak, sem nem vittek végbe, de azokért is, amelyeket akarattuk ellenére követtek el.

(Pszichológiai lexikon – Sillary)

Responsibility (pszic.kif.)

The notion of responsibility involves an individual's passive or explicit agreement to be accountable for his or her actions to higher authorities. It has two main preconditions, i.e. the individual should be in full possession of his or her

faculties, and should not be limited in his or her actions, given that no one is responsible for deeds committed under physical or moral duress. However, according to social and moral norms people are not only not responsible for acts committed involuntarily or not carried out at all, but also for those committed against their will.

(Dictionary of Psychology – Sillary)

Felmérés (gyógyped. kif., ped. fog.)

Egy olyan folyamat, amely magába foglalja a vizsgálatát és megfigyelését olyan személyeknek vagy csoportoknak, akik már meglévő egészségügyi problémákkal, fogyatékossággal, vagy a normál életet és az abban való részvételt korlátozó állapottal rendelkeznek. A felmérés szükséges lehet a rehabilitációs folyamat elindításához, vagy az oktatási és szociális támogatás és más szolgáltatások mértékének megállapításához.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Assessment (set, et)

A process that includes the examination, interaction with, and observation of individuals or groups with actual or potential health conditions, imparments, activity limitations, or participation restrictions. Assessment may be required for rehabilitation interventions, or to gauge eligibility for educational support, social protection, or other services.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Foglalkozási rehabilitáció (társad.kif.)

Meglévő készségekre, képességekre, jártasságra épülő fejlesztési folyamat, amelynek eredményeképpen az érintett munkavállalóként jelenhet meg a nyílt munkaerőpiacon vagy a szociális gazdaságban.

A foglalkozási rehabilitáció egységei között szerepel a képességfeltárás, egyéni stratégia felépítéséhez tanácsadás, tréningek (a munkaerőpiaci elvárások alapján reális célok kitűzése), a képzés, átképzés, az élethosszig való tanulás képessége és elfogadása, a gyakorlati munkatapasztalat-szerzés, az álláskeresés, a munkahely-megtartás képességének kialakítása, valamint a munkahely-megtartás elősegítése (a beilleszkedés személyi és anyagi támogatása).

(Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal)

Work rehabilitation (sh)

A development process based on the existing skills, competencies, and experience, which upon its completion will result in the introduction of the involved individual as a viable candidate to the open labor market or social economy.

Among the employed means of work rehabilitation are skills mapping, individually tailored counseling services, training courses (setting realistic goals in line with the expectations of the labor market), retraining, the acceptance and application of lifelong learning, gaining actual work experience, searching for jobs, teaching job retention strategies, as well as safeguarding workplaces (human and financial support extended for integration).

(National Office for Rehabilitation and Social)

1. Fogyatékos (gyógyped. kif.)

A gyógypedagógia központi fogalma. Az elnevezés az orvosi terminológiából származik. A maradandó és tartós biológiai károsodásokat, testi alapváltozásokat és a hozzájuk társuló személyiségváltozásokat jelöli. A fogyatékoság az átlagtól, a „normálistól” való negatív irányú eltérést jelöli. Olyan organikus zavart jelent (a központi idegrendszer zavara, valamelyik érzékszerv, a beszéd- vagy mozgásrendszer zavara), amely egész életen át fennmarad és visszafordíthatatlan.

(Gyógypedagógiai ismeretek tára)

Person living with disability (set)

It is a fundamental term in special education, which originally has been used in medicine. It refers to lasting and permanent impairments, activity limitations, and the attendant personality changes. Living with disabilities supposedly implies a negative deviation from what is considered “normal” or commonly accepted. Furthermore, it refers to organic disorders (affecting the central nervous system, sense organs, or may mean speech impairment, or disorders of the locomotor system), which are irreversible and persist through the entire lifespan of the individual concerned.

(Guide to Special Education)

2. Fogyatékos (pszic.kif.)

Olyan személy, aki szellemi, motoros vagy érzékszervi hiányosságban szenved. A normális osztályok látogatására képtelen, intellektuálisan fogyatékos vagy vak, süket-néma (ma már ez szigorúan kerülendő kifejezés), mozgássérült gyer-

mekek nevelése az esetüknek megfelelő pedagógiai módszerekkel és anyagokkal rendelkező speciális intézetekben folyik.

(Pszichológiai lexikon – Sillary)

Disabled (pszic.kif.)

It is an individual who suffers from a complete or partial loss of his or her mental or sensory faculties and motor functions. The education of blind, deaf-mute, mentally or physically disabled children who are unable to perform within the regular school setting is carried out in special programs, specifically designed to cater for their individual needs within the framework of special education institutions.

(Dictionary of Psychology – Sillary)

1. Fogyatékoság (ped.fog.)

Eredete szerint orvosi fogalom; olyan állapot megjelölésére szolgál, amely genetikai okokból vagy valamilyen károsodás következtében keletkezett.

Pedagógiai szempontból az értelem, a látás, a hallás, a mozgás vagy a beszéd-szervek hibás működése, illetve az érzelmi élet súlyos zavara a legfontosabb, mert a fogyatékos személyek fejlődésmenete és személyiségük szerkezete megváltozik.

(Báthory Zoltán – Falus Iván: Pedagógiai lexikon)

Disability (et)

By its origin a medical term that refers to a condition appearing due to genetic malfunctions or some form of injury. From a pedagogical aspect it may denote vision, hearing, and speech impairment, inadequate motor functions, and incomplete mental faculties; furthermore, a distressed emotional life could be the most detrimental since people living with disabilities often experience altered individual development paths and live with skewed personalities.

(Zoltán Báthory – Iván Falusi : Encyclopedia of Pedagogy)

2. Fogyatékoság (szoc.meghat.)

Csökkenett vagy korlátozott cselekvőképesség, amely abból ered, hogy a mai társadalmi szerveződés egyáltalán nem vagy csak kevéssé veszi figyelembe a testi fogyatékosággal élő embereket, így megfosztja őket a többségi társadalom tevékenységeiben való részvétel lehetőségétől.

(Giddens Anthony: Szociológia)

Disability (st)

'The disadvantage or restriction of activity caused by a contemporary social organization which takes no or little account of people who have physical impairments and thus excludes them from participation in the mainstream of social activities.'

(Anthony Giddens: Sociology)

3. Fogyatékoság (orv.szoc., szoc.meghat.)

Bármilyen testi, szellemi, érzékszervi vagy működésbeli hiányosság. Lehet veszőletett vagy betegség következtében kialakuló, állandó vagy átmeneti természetű. A fogyatékoság hátrányos helyzethez vezet az érintett társadalmi szerepének betöltése, a közösségi életben való részvétele során. E helyzet kialakulásában meghatározó szerepe van az ún. környezeti feltételeknek: az ember által alkotott fizikai környezetnek, a fogyatékosokról való gondoskodásnak, a fogyatékos emberekkel szemben tanúsított magatartásnak, a jogi szabályozásnak.

(Magyar Nagylexikon)

Disability (mt, st)

It is any type of physical, mental, sensory, and motor dysfunction. It could be congenital or acquired due an illness, chronic or temporary in nature. Disabilities could lead to disadvantaged condition during the fulfillment of one's social and communal functions. In its occurrence the so-called environmental factors play a crucial part: the manmade physical environment, the care accessible to and the attitudes prevalent toward the disabled, and the legal environment in place.

(Hungarian Encyclopedia)

4. Fogyatékoság (szoc. meghat.)

Fizikai vagy szellemi képességek elvesztése vagy hiánya (pl. vakság, paralízis, szellemi sérültség), amely – szemben egy betegséggel – általában állandó állapotot feltételez. A fogyatékoságok általában társadalmi stigmával járnak. Emellett a fogyatékos személy gyakran szorul pótlólagos pénzügyi és személyes támogatásra, amely gyakorta nem kielégítő szintű, így sérti az egyenlő bánásmódhoz való jogokat. A fogyatékosok a szociális ellátó- és segélyprogramok egyik fő kedvezményezettjei.

(Marshall, Gordon: Szociológiai szótár)

Disability (st.)

Loss or lack of functioning, either physical or mental, such as blindness paralysis, or mental subnormality-which, unlike illness, is usually permanent. Disabilities are usually stigmatizing. Moreover, disabled persons often need extra financial and personal support (which is too often inadequate to sustain their rights) and are a key group in social security and welfare programmes.

(Gordon Marshall: Dictionary of sociology)

5. Fogyatékoság (gyógyped. kif., ped. fog.)

Az ICF egy összefoglaló kifejezés, amely magába foglalja az egészségkárosodást, a normál életet és az abban való részvételt akadályozó tényezőket, beleértve az egészségügyi problémával küzdő egyén életének negatív aspektusait és e személy életét befolyásoló környezeti és személyes faktorokat.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Disability (set, et)

In the ICF, an umbrella term for impairments, activity limitations, and participation restrictions, denoting the negative aspects of the interaction between an individual (with a health condition) and that individual's contextual factors (environmental and personal factors).

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Fogyatékoság miatti diszkrimináció (gyógyped. kif., ped. fog.)

Bármilyen megkülönböztetés, korlátozás vagy kizárás, amely fogyatékoságra vezethető vissza és célja vagy hatása a fogyatékos személynek a másokkal megegyező mértékű életkörülményeinek akadályozása vagy lehetetlenné tétele. Az alapvető emberi jogok és szabadságjogok közé sorolható a megfelelő lakáshoz/lakhatáshoz való jog.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Disability discrimination (set, et)

Any distinction, exclusion, or restriction on the basis of disability that has the purpose or effect of impairing or nullifying the recognition, enjoyment, or exercise on an equal basis with others, of all human rights and fundamental freedoms: includes denial of reasonable accommodation.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

A fogyatékoság kezelése (gyógyped. kif., ped. fog.)

Beavatkozások és esettanulmányi stratégiák, amelyek célja az olyan fogyatékos emberek igényeinek kielégítése, akik a beállt fogyatékoságot megelőzően rendelkeztek valamilyen munkával. A kulcsfontosságú tényezők itt a megfelelő specifikus esetkezelés, a felügyelt oktatás, a munkahelykeresés és integráció, valamint a munka világába való minél korábbi visszavezetés a megfelelő támogatás segítségével.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Disability management (set, et)

Interventions and case management strategies used to address the needs of people with disabilities who had experience of work before the onset of disability. The key elements are often effective case management, supervisor education, workplace accommodation, and early return to work with appropriate supports.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

A Funkcióképesség, Fogyatékoság és Egészség Nemzetközi Osztályozása (FNO) (orv. kif.)

Az FNO (Funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása). Az FNO osztályozási rendszer általános célkitűzése, hogy egységes és szabványosított nyelvet és alapot biztosítson az egészség és az egészséghez kapcsolódó állapotok minősítéséhez. Meghatározza az egészség összetevőit és a jóllét néhány egészséghez kapcsolódó összetevőjét (pl. oktatás és munkavégzés).

(Egészségügyi Világszervezet meghatározása)

International Classification of Functioning, Disability, and Health (ICF) WHO

The ICF aims to establish a uniform and standardized basis for the classification of health and health-related domains. It identifies the components of health and the health-related factors of wellbeing e.g. education, employment.

(Determination of the World Health Organization)

Hátrányos megkülönböztetés (társad.kif., jogi.kif.)

Hátrányos megkülönböztetésnek nevezzük, ha valakit vagy valamely csoportot az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényben felsorolt tulajdonságai miatt kedvezőtlenebb bánásmódban

részesítenek, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben lévő személy vagy csoport részesül, részesült, vagy részesülne. A törvényben húszt olyan tulajdonság szerepel, amelyek okai lehetnek a kedvezőtlen megítélésnek. A megnevezéseket védett tulajdonságként tartjuk számon.

(nemi, faji hovatartozás, bőrszín, nemzetiség, nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozás, anyanyelv, fogyatékoság, egészségi állapot, vallási vagy világnézeti meggyőződés, politikai vagy más vélemény, családi állapot, anyaság vagy apaság, szexuális irányultság, nemi identitás, életkor, társadalmi származás, vagyoni helyzet, foglalkoztatási jogviszonyának vagy munkavégzésére irányuló egyéb jogviszonyának rész munkaidős jellege, illetve határozott időtartama, érdekképviselőtől való tartozás, egyéb helyzet, tulajdonság vagy jellemző)

(Egyenlő Bánásmód Hatósága)

Negative discrimination (sh, lt)

It refers to a situation when an individual or group contrary to the provisions of Act CXXV. of 2003 on Equal Treatment and Promotion of Equal Opportunities is treated or would be treated less favorably than another person or group in a comparable situation. The act lists twenty counts which may lead to negative discrimination, all of which are considered protected characteristics.

(sex, racial origin, color, nationality, origin of national or ethnic minority, mother tongue, disability, state of health, religious or ideological conviction, political or other opinion, family status, motherhood (pregnancy) or fatherhood, sexual orientation, gender identity, age, social origin, financial status, part-time nature or definite term of the employment relationship or other relationship aimed at work, membership in an organization representing employees' interests, any other status, characteristic feature or attribute)

(Equal Treatment Authority)

1. Integráció (szoc.meghat.)

A társadalmi integráció szociológiai értelemben a társadalom egységesülése, egyes részeinek (osztályok, rétegek, csoportok) egészévé olvadása. A szociológia a társadalmi integráció mibenlétét, kritériumait, problémáit és folyamatait vizsgálja. Feltételeit kollektív síkon a kollektív tudat, a közös érzések, értékek és hiedelmek, továbbá egy társadalom tagjai közötti szolidaritás működésének feltételezésével írták le.

(Magyar Nagylexikon)

Integration (st)

Social integration in a sociological sense refers to the unification and amalgamation of the diverse parts of society (classes, strata, groups). Sociology in-

vestigates the nature, criteria, problems, and processes of social integration. On the collective level it has been described under the assumption of the existence of collective consciousness, shared values and myths, and the mutual presence of solidarity among the individual members of society.

(Hungarian Encyclopedia)

2. Integráció (szoc.meghat.)

Egyes részek egészzé kapcsolódása, egyesülése. A szociológiában integrációnak nevezik egy szociális rendszer egységéhez vezető folyamatot, valamint egy társadalmi alakzatba, pl. csoportba való betagozódást is. A szociológia emellett főleg a társadalmi differenciálódás és az integráció összefüggését vizsgálja, valamint az integrációs tényezők formáit és jelentőségüket (pl. jog). A pedagógiai pszichológia is foglalkozik az integráció szociális aspektusaival, pl. az óvodai, iskolai, iskolán kívüli neveléssel vagy a szabadidő pedagógiájával.

(Pszichológiai lexikon)

Integration (st)

It is the unification of disparate parts into a single whole. In sociology integration denotes the process that leads to incorporation into the social system, as well as amalgamation with a social structure, e.g. becoming part of a group. Besides this, sociology mainly concerns itself with the issues of social differentiation and integration, furthermore, with the forms of the means of integration and their significance, e.g. law. Educational psychology also concerns itself with the social aspects of integration, e.g. kindergarten, school, after-school, and extracurricular education.

(Encyclopedia of Psychology)

Jogellenes elkülönítés (jog.kif.)

Jogellenes elkülönítésnek minősül az a rendelkezés, amely a nemmel, faji hovatartozással, bőrszínnel, nemzetiséggel, nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozással, anyanyelvvel, fogyatékkal, egészségi állapottal, vallási vagy világnézeti meggyőződéssel, politikai vagy más véleménnyel, családi állapottal, anyasággal (terhességgel) vagy apasággal, szexuális irányultsággal, nemi identitással, életkorral, társadalmi származással, vagyoni helyzettel, foglalkoztatási jogviszonnyal vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonnyal, részmunkaidős jelleggel, illetve határozott időtartammal, az érdekképviselethez való tartozással, továbbá egyéb helyzet alapján egyes személyeket vagy személyek csoportját a velük összehasonlítható helyzetben lévő személyektől vagy

személyek csoportjától – anélkül, hogy azt a törvény kifejezetten megengedné – elkülönít.

(2003. évi CXXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról)

Unlawful Segregation (It)

It is defined as any kind of conduct that separates individuals or groups of individuals in comparable situations without any express legal consent on the basis of their sex, racial origin, color, nationality, origin of national or ethnic minority, mother tongue, disability, state of health, religious or ideological conviction, political or other opinion, family status, motherhood (pregnancy) or fatherhood, sexual orientation, gender identity, age, social origin, financial status, part-time nature or definite term of the employment relationship or other relationship aimed at work, membership in an organization representing employees' interests, any other status, characteristic feature or attribute.

(Act CXXXV. of 2003 on Equal Treatment and Promotion of Equal Opportunities)

Kiindulási-elsődleges egészségi állapot (orv. kif.)

Egy olyan állapot, amely lehetséges kiindulási pontja lehet valamilyen fogyatéknak; valamely tevékenység ellátásában korlátozhat vagy részvételében akadályozhat. Ide tartozik a depresszió, a köszvény, a krónikus obstruktív tüdőbetegség, az ischaemiás szívbetegség, az agyi bénulás, a bipoláris rendellenesség, a glaukóma, a cerebrovasculáris betegség és a Down-kór. Egy ilyen állapot fogyatékok széles köréhez vezethet, beleértve a mozgás- és szenzoros korlátozottságot és a szellemi és kommunikációs fogyatékokat.

(World Report on Disability 2011. (glossary))

Primary health condition (mt)

A primary health condition is the possible starting point for impairment, an activity limitation, or participation restriction. Examples of primary health conditions include depression, arthritis, chronic obstructive pulmonary disease, ischaemic heart disease, cerebral palsy, bipolar disorder, glaucoma, cerebrovascular disease, and Down syndrome. A primary health condition can lead to a wide range of impairments, including mobility, sensory, mental, and communication impairments.

(World Report on Disability 2011 (glossary))

Kollektív viselkedés (szoc.meghat.)

Széles körű kutatási terület, amelynek fő célja a nehéz, összetett körülményekre és helyzetekre adott kollektív viselkedési módok megjelenésének a vizsgálata. Ez a vizsgálat az egyik oldalról a szervezett, jól koordinált társadalmi mozgalmak, míg a másik oldalról a láthatólag spontán módon felszabaduló kollektív viselkedés (pl. tömeghisztéria kitörése) elemzését jelenti. A két véglet között helyezkednek el a természeti katasztrófák, a lincselések, a divatőrületek, a szóbeszédék, a pánikok, a gyors gazdasági konjunktúrák, továbbá a lázadások és forradalmak által kiváltott viselkedési formák. A kollektív viselkedés fogalma túl tág területet fed le, mivel bizonyos értelemben lefedi a szociológia teljes egészét.

(Marshall, Gordon: Szociológiai szótár)

Collective behaviour (st)

Potentially a very wide-ranging field of study which deals with the ways in which collective behaviours emerge as responses to problematic circumstances and situations. At one extreme this can mean the study of co-ordinated and organized social movements; at the other, it refers to theseemingly spontaneous eruption of common behavioural patterns, as for example in episodes of mass hysteria. Etween these are responses to natural disasters, riots, lynchings, crazes, fads, fashions, rumours, booms, panics, and even rebellions or revolutions. Many of these phenomena are dealt with under separate headings in this dictionary. Collective behaviour, then, is perhaps a term that covers too wide a field, since, in one sence, it could be seen as coterminous with the whole of sociology.

(Gordon Marshall: Dictionary of sociology)

Komorbid állapot (orv.kif.)

Olyan további állapot, amely független, illetve nem kapcsolódik a kiindulási állapothoz. A komorbid állapot felismerése és kezelése gyakran nem megfelelő módon zajlik a fogyatékosok esetében és egészségükre is káros hatással lehet a későbbiekben: például a szellemi fogyatékosokkal élők gyakran szenvednek el ún. "diagnosztikai beárnyékolást". A komormid állapot közé sorolható egy szellemi fogyatékosággal élő személy esetében a rák vagy a magas vérnyomás.

(World Report on Disability (glossary))

Co-morbid conditions (mt)

A co-morbid condition is an additional condition independent of and unrelated to the primary condition. The detection and treatment of co-morbid conditions are often not well managed for people with disabilities and can later have

an adverse affect on their health: for example, people with intellectual impairments and mental health problems commonly experience “diagnostic overshadowing”. Examples of co-morbid conditions include cancer or hypertension for a person with an intellectual impairment.

(World Report on Disability (glossary))

Komplex rehabilitáció

A komplex rehabilitáció az egészségügyi, mentálhigiénés, oktatási, képzési, foglalkoztatási és szociális rendszerekben megvalósuló folyamat, amelynek célja a fogyatékos személy képességeinek fejlesztése, szinten tartása, a társadalmi életben való részvételének, valamint az önálló életvitelének elősegítése. A korszerű rehabilitáció a megváltozott képességet tényként fogja fel. A komplex rehabilitáció négy területből tevődik össze.

Az orvosi rehabilitáció – a funkcióképesség lehetőség szerinti helyreállítása.

A szociális rehabilitáció – a közösségbe, társadalomba való visszatérés elősegítése.

A mentálhigiénés rehabilitáció – a tartósan akadályozott személy és családja pszichés támogatásának biztosítása az új helyzet elfogadására.

A foglalkoztatási rehabilitáció – a tartósan akadályozott emberek munkaerőpiaci integrációját elősegítő minimumfeltételek megteremtése.

(www.fszk.hu/rpi/szakmai_anyagok/Foglalkozasi-rehabilitacio-jegyzet.pdf)

Complex rehabilitation

It is a varied process realized in the healthcare, mental health, educational, training, employment, and welfare systems with the aim of developing and preserving the skills and abilities of people living with disabilities while furthering participation as active members of society and facilitating the conditions necessary for independent living. The contemporary definition of rehabilitation treats altered skills as facts. Complex rehabilitation involves four areas.

Medical rehabilitation – maximizes functional abilities to the fullest possible extent.

Social rehabilitation – provides support for reintegration into the community and society.

Mental health rehabilitation – offers psychological care to the families and individuals suffering from long term disability in order to ease the acceptance of such a condition.

Employment rehabilitation – functions as a tool for realizing at least the minimum requirements for the entry of the long term disabled into the labor market.

(www.fszk.hu/rpi/szakmai_anyagok/Foglalkozasi-rehabilitacio-jegyzet.pdf)

Korlátozottság (gyógyped. kif., ped. fog.)

Az ICF szerint a testi rendellenességből, szerzett testi fogyatékból vagy fiziológiai funkcióból fakadó (beleértve a szellemi képességeket is) sajátosság, állapot, amely jelentős eltérést jelent az általánosnak tekintett statisztikai normáktól.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Impairment (set, et)

In the ICF loss or abnormality in body structure or physiological function (including mental functions), where abnormality means significant variation from established statistical norms.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Közösségre épülő rehabilitáció (gyógyped. kif., ped. fog.)

Egy stratégia a teljes közösségre építve, amelynek célja a rehabilitáció fejlesztése, az esélyegyenlőség megteremtése, a szegénység visszaszorítása és a társadalmi elfogadottság növelése a fogyatékos személyek irányában. A rehabilitáció e formája az érintett fogyatékos személyek, családjaik, különféle csoportok és közösségek és az érintett kormányzati és civil egészségügyi, oktatási, szakképzési és más szolgáltató szervezetek együttműködésével valósul meg.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Community-based rehabilitation (CBR) (set, et)

A strategy within general community development for rehabilitation, equalization of opportunities, poverty deduction, and social inclusion of people with disabilities. CBR is implemented through the combined efforts of people with disabilities themselves, their families, organizations, and communities, and the relevant governmental and nongovernmental health, education, vocational, social, and the other services.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Marginális osztály – Underclass (szoc. kif.)

A marginális osztály tagjainak az életszínvonala lényegesen alacsonyabb, mint a társadalom többségéé, halmozottan hátrányos helyzetű csoportot alkotnak. A csoport tagjai régóta élnek/élhetnek állami segélyekből, jóléti ellátásokból.

(Giddens Anthony: Szociológia)

Underclass (st)

It is a marginalized persistent poverty population whose lower-income status, in comparison with the majority of society, passes from one generation to the next. Members of the group are considered a long-term public burden receiving a disproportionate share of public welfare expenditures.

(Giddens Anthony: Sociology)

Marginalizálódás (szoc.kif.)

Marginális lét: olyan személyek egzisztenciális helyzete, akik szociálisan a társadalom szélén élnek, azaz gazdaságilag és tekintélyük terén nem integrálódtak a társadalomba. A marginalizálódás irányába történő kizsácolás veszélye különösen az idős embereket, a fogyatékosokat, a betegeket, mindenekelőtt a pszichés betegeket fenyegeti.

(Pszichológiai lexikon)

Marginalization (st)

Marginal existence: it is the socioeconomic status of individuals who live on the fringes of society, are only marginally integrated both economically and socially. The threat of marginalization affects especially the elderly, the disabled, those suffering from some form of illness, particularly mental illness.

(Encyclopedia of Psychology)

Megtorlás

Megtorlásnak minősül az a magatartás, amely az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt kifogást emelő, eljárást indító vagy az eljárásban közreműködő személlyel szemben ezzel összefüggésben jogsérelmet okoz, jogsérellem okozására irányul vagy azzal fenyeget.

2003. évi CXXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról)

Retribution

It is a conduct that causes infringement, is aimed at infringement, or threatens infringement against a person making a complaint, launching or assisting in legal proceedings due to a breach of the principle of equal treatment, or against a person assisting in such a procedure in relation to these acts.

(Act CXXXV. of 2003 on Equal Treatment and Promotion of Equal Opportunities)

Megváltozott munkaképesség

A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ft.) általános definíciója szerint az a megváltozott munkaképességű személy, aki testi vagy szellemi fogyatékos, illetve akinek az orvosi rehabilitációt követően munkavállalási és munkahely-megtartási esélyei testi vagy szellemi károsodása miatt csökkennek.

(Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal)

Altered Work Ability

Act IV. of 1991 on the *Furthering of Employment and the Benefits Provided for the Unemployed* defines a person with altered work abilities as someone who has either mental or physical disabilities or whose chances for securing steady employment upon medical rehabilitation, due to the mental or physical damage suffered, are negatively affected.

(National Office for Rehabilitation and Social Integration)

Méltányosság (társad.kif.)

Általános értelemben azt jelenti, hogy az egészségügyi rendszer valamely jellemzője társadalmilag igazságos módon oszlik el a társadalmon belül. A "társadalmilag igazságos" fogalma mögött többnyire valamilyen normatív elosztási cél van. Margaret Whitehead javaslata szerint méltánytalanságnak számít az olyan egyenlőtlenség, amely elkerülhető és igazságtalan. Gazdasági értelemben akkor valósul meg, amikor az egyének jövedelmi helyzete nem befolyásolja az alapvető egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőséget, illetve gazdasági teherviselő-képességük arányában járulnak hozzá az egészségügyi rendszer működtetéséhez.

(Egészségpolitikai fogalomtár)

Fairness (sh)

In general terms it means that a certain aspect of the healthcare system is shared out in a just manner among all sectors of society. Under the term "social fairness" we usually refer to some type of normative redistribution goal. According to Margaret Whitehead unfair inequality is a situation that is preventable and inherently unjust. In an economic sense it is realized when an individual's income level does not prejudice his or her access to basic healthcare services, and contributions to the maintenance of healthcare systems are assessed in line with one's ability to pay dependent on one's income.

(Glossary of Health Policy Terms)

Méltányosság (szoc.pszic.kif.)

Az igazságosság fogalmának egyik alkotóeleme, illetve annak egyik alosztala. Az etikában, a jogban, valamint a jog- és társadalomfilozófiában használatos fogalom. Az európai gondolkodás történetében az ember egyik megkülönböztető sajátossága az igazságra, az igazságosságra, így az igazságos társadalmi berendezkedésre vonatkozó igénye. Az igazságosságnak különféle kritériumai lehetnek, vagyis többféle válasz adható arra a kérdésre, mi igazságos, mikor vagyunk igazságosak.

(Pedagógiai lexikon I-NY (Hell Judit – Szüdi János nyomán)

Fairness (spt.)

It is one of the component parts of social justice, or one of its branches. It is a term used in ethics, law, as well as in legal and social philosophy. Within western thought one of the distinguishing characteristics of humans is their desire for justice and truth, thus their need for a fair and equitable social system. Justice may have several criteria in operation, thereby a wide array of answers may be given to what is considered to be just, or when is one rightful.

(Pedagogical Encyclopedia I-NY by Hell Judit and Szüdi János)

Mélyszegénység folyamata (társad.kif.)

Egy elmélet, amely az 1970-es években vált népszerűvé és leírja a szegénység és a társadalmi, illetve gazdasági hátrányos helyzet állapotát és generációkon átnyúló fennmaradását. Az elmélet szerint a 'család patológia' a fő oka a generációkon átnyúló szegénységnek, és ez ad magyarázatot a rossz lakhatási körülményekre, alacsony iskolázottságra és munkanélküliségre a szegényebb háztartásokban és közösségekben. A szegénység és a segélyekre alapozott életmód okai, bár nem a szegények egyértelmű hibájaként van interpretálva, sok hasonlóságot mutat a korábbi szegénységikultúra-elmélettel, de kisebb hangsúlyt fektet az egyéni és közösségi patológiákra. Az elmélet megjelenése óta elvégzett empirikus kutatások jórészt aláásták az ily módon propagált következtetéseket.

(Marshall, Gordon: Szociológiai szótár)

Cycle of deprivation (sh)

A theory popularized in the 1970s to explain the persistence of poverty and other forms of socio-economic disadvantage through generations. The theory postulates that family pathology' is the principal mechanism for transmitting social deprivation intergenerationally, and that this explains the persistence of bad housing, low education attainment and unemployment in poorer households and communities. In essence the argument is that deprivation and welfare

dependency are, if not quite the fault of the poor, than certainly without serious structural origins – an interpretation that has much in common with the earlier culture of poverty thesis, though placing less emphasis on individual and community pathologies. Extensive empirical research has largely undermined the credibility of the thesis.

(Gordon Marshall: Dictionary of sociology)

Másodlagos állapot (orv.kif.)

Ez az állapot feltételezi a kiindulási egészségi állapot meglétét. Megkülönböztethető más egészségi állapottól abban, hogy a kiindulási állapot meglétét követően egy bizonyos időintervallumnak kell eltelnie a másodlagos állapot kialakulásáig. Ide tartoznak a felfekvéses fekélyek, a húgyúti fertőzések és a depresszió. Az ilyen állapot csökkentheti a funkciós tevékenységet, ronthatja az életminőséget, növelheti az egészségügyi költségeket és időelőtti elhalálózashoz vezethet. Sok ilyen állapot megelőzhető, illetve előre várható a kiindulási állapotból adódóan.

(World Report on Disability 2011 glossary)

Secondary conditions (mt)

A secondary condition is an additional condition that presupposes the existence of a primary condition. It is distinguished from other health conditions by the lapse in time from the acquisition of the primary condition to the occurrence of the secondary condition. Examples include pressure ulcers, urinary tract infections, and depression. Secondary conditions can reduce functioning, lower the quality of life, increase health care costs, and lead to premature mortality. Many such conditions are preventable and can be anticipated from primary health conditions.

(World Report on Disability 2011 (glossary))

Mentálhigiénias állapot (gyógyped. kif., ped. fog.)

Egy egészségi állapot, amelyet szorongáshoz vagy a személy működési zavarához köthető gondolkozásbeli, hangulati és viselkedésbeli változások jellemeznek. Úgy is említik, mint mentális betegség, mentális rendellenesség vagy pszichológiai fogyatékoság.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Mental health condition (set, et)

A health condition characterized by alterations in thinking, mood, or behaviour associated with distress or interference with personal functions. Also

known as mental illness, mental disorders, psychosocial disability.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

A működés, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása (ICF) (gyógyped. kif., ped. fog.)

Az általános és azonos nyelvezetre és keretre épülő osztályozása az egészségnek és a hozzá kapcsolható állapotoknak. Az ICF része az Egészségügyi Világszervezet osztályozási "családjának".

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) (set, et)

The classification that provides a unified and standard language and framework for the description of health and health-related states. ICF is part of the "family" of international classifications developed by the World Health Organization.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Norma (pszic.kif.)

Szabály, irányvonal, előírás, parancs. Normális: a normának megfelelő (ellentéte: abnormális). Normatív: normát állító, meghatározó. A társadalom-lélektanban és a szociológiában: viselkedési előírás szociális szereppel bíró személyek számára, általános viselkedési elvárás. A normák megjelenési formái – hasonlóan a szankciókhoz – rendkívül széles skálán mozognak, a társadalom vagy a csoport kulturális rendszere határozza meg, hogy milyen normák az uralkodók. Betartásuk és ellenőrzésük a szabályozott szociális viselkedés és a rendezett kapcsolatok alapköve.

(Pszichológiai lexikon)

Norm (pst)

It is an accepted set of rules or behavioral patterns. Normal is considered anything that fits into norms, its opposite is abnormal. Normative is anything that defines norms. In social-psychology and sociology it is the collective modes of behavior for any actor with social functions, a generalized code of behavior. Norms, similar to sanctions, appear in a great diversity of ways; the prevalent culture of society or of a group establishes the web of commonly accepted norms.

Their recognition and enforcement form indispensable features of orderly social behavior and coexistence.

(Encyclopedia of Psychology)

1. Orvosi rehabilitáció (orv.kif.)

Az egészségi állapotukban károsodott és a fogyatékossgal élő személyeket – az egészségstudomány eszközeivel – meglévő képességeik (ki)fejlesztésével, illetve pótlásával segíti abban, hogy önállóságukat minél teljesebb mértékben visszanyerjék és képessé váljanak a családba, a munkahelyre és más közösségbe való beilleszkedésre.

(Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal)

Medical rehabilitation (mt)

It is a support service offered for those who have suffered deterioration in their health or live with disabilities in order to regain their independence to the fullest possible extent and further reintegration into family, workplace, and other relevant groups by drawing on their existing abilities and expanding or complementing them if required, by using the means offered by medical science.

(National Office for Rehabilitation and Social Integration)

2. Orvosi rehabilitáció (orv.kif.)

Orvosi rehabilitáción értjük azt a tevékenységet, amelyet az orvostudomány saját eszközeivel (diagnosztika, terápia, prevenció, gondozás) nyújt a fogyatékos személyeknek, hogy meglévő képességeik kifejlesztésével önállóságukat részben vagy egészben visszanyerjék és képessé váljanak a családba, a munkahelyre, a társadalomba való beilleszkedésre. Lényege tehát a meglévő funkciók és a teljesítőképesség pontos megítélése (állapotfelmérés), kompenzatórikus fejlesztése és tréningje.

(<http://www.rehab-kollegium.com/Home/fogalmak3>)

Medical rehabilitation (mt)

Medical rehabilitation encompasses all the activities that medical science can furnish (diagnostics, therapy, prevention, care) to people living with disabilities to develop their existing skills in order to regain fully or partially their independence and enable their reintegration to family, workplace, and society. It relies on the precise assessment of existing functions and capacities and their compensatory development and training.

(<http://www.rehab-kollegium.com/Home/fogalmak3>)

Pozitív diszkrimináció (szoc.meghat.)

Olyan politikák és gyakorlatok, amelyek olyan csoportokat jutatnak előnyökhöz (főleg etnikai csoportokat és a nőket), akik a múltban hátrányos megkülönböztetést szenvedtek általában az oktatás és a foglalkoztatás területén. Az USA-ban más kifejezések is használatosak a pozitív diszkrimináció szinonimáiként (affirmative action, reverse discrimination). A pozitív diszkriminációt pártolók szerint szükség van – ismelve a meglévő egyenlőtlenségeket és sztereotípiákat – egy olyan politikára, amely esélyegyenlőséget teremt a történelmileg privilegizált csoportokkal. Azonban a pozitív diszkrimináció alkalmazása ellentmondásos, politikai és jogi vitákhoz vezetett. Szociológiai szempontból a pozitív diszkrimináció vizsgálata főként az esélyegyenlőség elérésének problémájában jelentkezik.

(Marshall, Gordon: Szociológiai szótár)

Positive discrimination (st)

Policies and practices which favor groups (mainly ethnic groups and women) who have historically experienced disadvantages (usually in the fields of employment and education). In the United States the alternative terms 'affirmative action' and 'reverse discrimination' are also widely used. It is argued by advocates of positive discrimination that, given the existing structure of inequalities and stereotypes, the policy is necessary in order to create equality of opportunities with historically privileged groups. However, it is highly controversial, and has generated much legal and political debate. Most sociological interest focuses on the implications of positive discrimination for the concept and practice of equality of opportunity.

(Gordon Marshall: Dictionary of sociology)

1. Rehabilitáció

Külön jogszabályban meghatározott orvosi, foglalkoztatási, szociális, képzési és egyéb tevékenységek komplex rendszere, amelynek célja az egészségkárosodást szenvedett személy szakmai munkaképességének biztosítása.

(2007. évi LXXXIV. törvény a rehabilitációs járadékról szóló törvény alapján)

Rehabilitation

A complex system of medical, employment, social, educational and other activities, defined in a separate legislative act, which has the aim of ensuring the employability of an individual suffering from health deterioration according to his or her professional competences.

(Act LXXXIV. of 2007 on rehabilitation benefits)

2. Rehabilitáció

Segítő folyamat, amely biztosítja, hogy az egészségkárosodás egyéni és társadalmi következményei a legkisebb veszteséget okozzák.

(Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal)

Rehabilitation

It is a support mechanism with the purpose of mitigating to the smallest possible extent the individual and social consequences of health deterioration suffered.

(National Office for Rehabilitation and Social Integration)

3. Rehabilitáció

A rehabilitáció olyan szervezett segítség, amelyet a társadalom nyújt az egészségében, testi vagy szellemi épségében ideiglenes vagy részleges károsodás miatt fogyatékos személynek, hogy helyreállított vagy megmaradt képességei felhasználásával ismét elfoglalhassa helyét a közösségben.

(1997. évi CLIV. Tv. Az egészségügyről 100 paragrafus..(1) bekezdés)

Rehabilitation

Rehabilitation is organized assistance provided by society to individuals with disabilities resulting from transitional or permanent damage to their health, or physical or intellectual abilities, to promote their reintegration into the community by making use of their restored or remaining abilities.

(Act CLIV. Of 1997 on healthcare Section 100, paragraph 1)

4. Rehabilitáció (orv.kif.)

A betegség vagy baleset után az egészség, a teljes vagy minél teljesebb munkaképesség és az életviteli lehetőségek helyreállítása. Lehet fizikai, szellemi vagy pszichés jellegű. Eszközei az intenzív gyógytornától a különböző speciális fejlesztő tréningeken át a pszichológiai kezelésekig terjednek.

(Magyar Nagylexikon)

Rehabilitation (mt)

Following an illness or injury the complete or at least partial restoration of the ability to work and the resumption of an independent life. It could be of physical, mental, or psychological nature. The means employed range from intensive physiotherapy to special coaching and development courses, and psychotherapy.

(Hungarian Encyclopedia)

5. Rehabilitáció

Az egészségügyi, a mentálhigiénés, az oktatási, a képzési, az átképzési, a foglalkoztatási és a szociális rendszerekben megvalósuló folyamat, amelynek célja a fogyatékos személy képességeinek fejlesztése, a társadalmi életben való részvételének szinten tartása, valamint önálló életvitelének elősegítése.

(1998. évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról szóló törvény)

Rehabilitation

A process realized in the healthcare, mental hygiene, education, training, re-training, employment, and social welfare systems, aimed at developing the level of competencies of a person living with disabilities, sustaining him or her as an active member of society, and promoting his or her ability to lead an independent life.

(Act XXVI. of 1998 on the rights of people living with disabilities and their equality of opportunities)

6. Rehabilitáció (gyógyped. kif., ped. fog.)

Tevékenységek azon köre, amelyeknek célja a fogyatékossgal élő vagy valószínűleg a jövőben fogyatékossgá váló személyek életében a környezetükkel történő lehető legoptimálisabb működési feltételek fenntartása.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Rehabilitation (set, et)

A set of measures that assists individuals who experience or are likely to experience disability to achieve and maintain optimal functioning in interaction with their environment.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Speciális ellátási szükségletek (gyógyped.kif.)

A fogyatékossgal élők egy részének nagyobb szüksége lehet speciális egészségügyi ellátásra, mint a társadalom egészének. A speciális ellátási szükségletek társíthatók az elsődleges, másodlagos vagy a komorbid állapottal. Vannak olyan fogyatékos személyek, akik többféle egészségi állapottal szembesülnek, amelyek közül némelyek több testfunkciót, illetve struktúráját érinthetnek. Az ilyen esetek kiértékelése és kezelése komplex feladatot jelenthet, ezért specialisták szakértelmét teheti szükségessé.

(World Report on Disability 2011 (glossary))

Specialist health care needs (It.)

Some people with disabilities may have a greater need for specialist health care than the general population. Specialist health care needs may be associated with primary, secondary, and co-morbid health conditions. Some people with disabilities may have multiple health conditions, and some health conditions may involve multiple body functions and structures. Assessment and treatment in these instances can be quite complex and therefore may necessitate the knowledge and skills of specialists.

(World Report on Disability 2011 (glossary))

Specifikus tanulási fogyatékoság (gyógyped. kif., ped. fog.)

A bejövő információ feldolgozásának akadályozottsága, amely a hallást, a gondolkodást érintő, illetve beszédbeli, olvasási, írásbeli, helyesírási és matematikai nehézségekkel járhat, példa rá a diszlexia.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Specific learning disability (set, et)

Impairments in information processing resulting in difficulties in listening, reasoning, speaking, reading, writing, spelling, or doing mathematical calculations – for example, dyslexia.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

1. Stigma (gyógyped. kif.)

Jegy, jel, bélyeg, ismertetőjegy. Valamiféle hiányt, odaitélt hátrányt, az átlagtól, az éptől való valamilyen nem kívánatos eltérést jelent. Olyan megbélyegző sajátosság, amely túlértékelést tartalmaz és mindig lesújtó jellegű. A stigmatizált (megbélyegzett) embereket a „normálisok”, az „épek” általában nem tekintik magukkal egyenértékűnek. A stigmatizált emberekkel kapcsolatban olyan kifejezéseket használnak, amelyek értelmével nincsenek tisztában, és amelyek a másik emberre nézve nagyon bántóak (gyogyós, kripli, világtalan stb.). A stigmatizálás, az emberek megbélyegzése általában tudatlanságból és nagyfokú intoleranciából ered.

(Gyógypedagógiai ismeretek tára)

1. Stigma (set)

It is a small spot, mark, or scar. It refers to some form of distinguishing characteristic or disadvantage. Whether assumed or actual, it differentiates an individual or group in a negative fashion from the majority. It is a disgraceful ignominious branding that is biased and always demeaning. Regular, average people normally do not consider those stigmatized as their equals. In reference to them they often employ highly offensive derogatory terms frequently in a wrong context; these may include retard, cripple, dim etc. Stigmatization stems from ignorance and an elevated level of intolerance on the part of the stigmatizer.

(Guide to Special Education)

2. Stigma (szoc. kif.)

Erving Goffman (1963) szerint a stigma „lefokozás”, amelynek során az egyént megfosztják attól, hogy a társadalom teljes jogú tagja legyen. A stigma sokféle formában jelenhet meg: lehet testi, életúthoz kapcsolódó, vagy környezeti. A stigma ritkán épül a személy ismeretére, inkább olyan sztereotípiákból és nézetekből ered, amelyek vagy hamisak, vagy csak részben igazak. Goffman rámutatott arra, hogy a stigmatizációs folyamatnak eleve része a társadalmi kontroll: a társadalom a csoport megbélyegzése révén szabályozhatja a csoport viselkedését. Egyes esetekben a stigmát sosem vonják vissza, az érintett személyt sosem fogadja vissza a társadalom.

(Giddens Anthony: Szociológia)

2. Stigma (st)

According to Erving Goffman (1963) a stigma equates to „downgrading”: the individual is stripped from his or her right to be a full member of society. A stigma can manifest itself in various forms; it may be linked to a physical attribute, lifestyle, or the environment. It is rarely based on actual first-hand knowledge and experience; rather it is derived from stereotypes and views that are either false or only partially true. Goffman pointed out that social control is already part of the process of stigmatization. Society by castigating a group may influence its behavior. In some cases the attached stigma is perpetual and those affected remain social outcasts permanently.

(Giddens Anthony: Sociology)

Szakképzési rehabilitáció és képzés (gyógyped. kif., ped. fog.)

Olyan képzési programok, amelyeknek célja a fogyatékos emberek munkába való visszatéréseinek, illetve képességeik fejlesztésének elősegítése annak érdekében, hogy sikeresen munkához jussanak, azt megtartsák, és elő tudjanak lépni a számukra megfelelő álláshelyen; ide tartoznak a szakképzések, a munkaügyi tanácsadás és a munkaközvetítési szolgáltatások.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

Vocational rehabilitation and training (set, et)

Programmes designed to restore or develop the capabilities of people with disabilities to secure, retain and advance in suitable employment – for example, job training, job counselling, and job placement services.

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240685215_eng.pdf)

1. Sztereotípiák és sztereotipizálás (szoc.meghat.)

A fogalmat Walter Lippman vezette be 1922-ben publikált könyvében (Public Opinion – Közvélemény), jelentése az elménkben előre kialakított berögzült képre utal, amely általában nehezen változtatható meg. Általában pejoratív értelmű, eltérve ezzel a szociológiai elemzésektől.

(Marshall, Gordon: Szociológiai szótár)

Stereotype, stereotyping (st)

The concept was developed by Walter Lippman in his book Public Opinion (1922) to mean the fixed, narrow pictures in our head, generally resistant to easy change. It usually carries a pejorative meaning – in contrast to the sociological process of typification.

(Gordon Marshall: Dictionary of sociology)

2. Sztereotípiák (társad.kif.)

Előre kigondolt és viszonylag merev elképzelések egy egyénről, csoportról vagy társadalmi státusról. Ezek az elképzelések általában felszínes jellegzetességeken vagy a csoport egyes tagjainál megfigyelt vonások túláltalánosításán alapulnak.

(Bujdosó B. -Kemény F.: Fogyatékoság és rehabilitáció című kiadvány)

Stereotypes (st)

They are relatively standardized prior conceptions about an individual, group, or social status. They are usually based on superficial characteristics or overgeneralizations derived from some traits observable in particular members of the group scrutinized.

(Bujdosó B. -Kemény F.: Disability and rehabilitation)

Társadalmi cselekvés (társad.kif.)

Az egyének viselkedésére, döntéseire, tevékenységük szerkezetére és rendszerre szerveződésére vonatkozó szociálpszichológiai alapfogalom, amellyel a cselekvéstudomány foglalkozik. E szerint az egyéneket a környezet értékei, mintái, hagyományai orientálják, de nem magyarázzák mechanikusan döntéseinket.

(Magyar Nagylexikon)

Social action (sh)

It is a basic term employed in social-psychology that concerns itself with the behavior, decisions, and activities of individuals and their structuring into a working system. Accordingly, individuals are influenced by the values, norms, and traditions of their surrounding environment, but are not automatically responsible for specific individual actions.

(Hungarian Encyclopedia)

Társadalmi integráció (társad.kif.)

A funkcionalista elmélet szerint az integráció alapvető fontosságú, leírja egy rendszer alkotóegységeinek kapcsolatát. Egyrészt: azért lépnek fel az részegységek közösen, hogy elkerüljék a rendszer működésében fellépő esetleges zavart, ami veszélyeztethetné annak stabilitását. Másrészt: a részegységek együttműködése elősegíti a rendszernek egy egészként való működését. Más elméleti megközelítésekben tágabb értelemben használják: szinonimaként a társadalmi konszenzus fogalmára.

(Marshall, Gordon: Szociológiai szótár)

Social-Integration (sh)

In functionalist theory, the term integration is fundamental, and describes 'a mode of relation of the units of a system by virtue of which, on the one hand, they act so as collectively to avoid disrupting the system and making it impossible to maintain its stability, and, on the other hand, to 'co-operate' to promote

its functioning as a unity. In other theoretical traditions it is often used more loosely as a synonym for social consensus.

(Gordon Marshall: Dictionary of sociology)

Társadalmi integráció és rendszerintegráció (társad.kif.)

A társadalmi integráció azokat az elveket jelenti, amelyek alapján az egyének vagy szereplők egymáshoz viszonyulnak a társadalomban. A rendszerintegráció a társadalom vagy társadalmi rendszer részei közötti kapcsolatokra vonatkozik. Bár az integráció szó került használatba, ez nem azt jelenti, hogy a leírt kapcsolatrendszerek harmonikusak. A társadalmi integráció és rendszerintegráció kifejezések használatosak mind a rend, mind pedig a konfliktusok jellemzésében.

(Marshall, Gordon: Szociológiai szótár)

Social integration and system integration (sh)

Social integration refers to the principles by which individuals or actors are related to one another in a society, system integration refers to the relationships between parts of a society or social system. Despite the use of the word integration there is no assumption that the relationships so described are harmonious. The terms social integration and system integration can embrace both order and conflict.

(Gordon Marshall: Dictionary of sociology)

Társadalmi kirekesztettség (szoc. kif.)

A társadalmi kirekesztettség azokat a módozatokat jelöli meg, amelyek révén az egyének el vannak „vágva” attól, hogy a szélesebb társadalomban teljes értékűen vegyenek részt. E tárgykörben ugyanakkor felvetődik a személyes felelősség kérdése is. A kirekesztés szó azt jelenti, hogy valakit vagy valamit valaki kizár valamiből. A társadalmi kirekesztettség másik olvasata abban rejlik, amikor bizonyos emberek magukat zárják ki a többségi társadalom bizonyos szeleteiből.

(Giddens Anthony: Szociológia)

Social exclusion (st)

It denotes those processes through which individuals are prevented from full participation in the life of the wider society. As exclusion is understood as somebody barring or ostracizing another person or object from a distinct environment the issue of individual responsibility may arise, whereby certain individuals voluntarily suspend their participation in some segments of wider society.

(Giddens Anthony: Sociology)

Társadalmilag szisztematikus diszkrimináció

A tényleges hátrányos helyzet alapja a lakossági csoportok közötti társadalmilag ható hatalmi aszimmetria, amely különbséget tesz a bőrszín, a (feltételezett) etnikai származás, a nemzetiség, a vallási hovatartozás, a társadalmi nem, az egészségi állapot, a fogyatékoság, a szexuális beállítottság, a nemi polaritástól való eltérés és az életkor alapján.

(Naetar Bakcsi Ildikó, 2009)

Systematic social discrimination

Actual negative discrimination is traced to the asymmetry of power and influence wielded by various groups in society which differentiates between individuals and groups based on their color of skin, (assumed) ethnic origin, nationality, religious conviction, gender, state of health, disability, sexual orientation, deviation from gender polarity, and age.

(Naetar Bakcsi Ildikó, 2009)

Zaklatás

Zaklatásnak minősül az az emberi méltóságot sértő szexuális vagy egyéb természetű magatartás, amely az érintett személyeknek a nemével, faji hovatartozásával, bőrszínével, nemzetiségével, nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozásával, anyanyelvvel, fogyatékosággal, egészségi állapotával, vallási vagy világnézeti meggyőződéssel, politikai vagy más véleményével, családi állapotával, anyaságával (terhességével) vagy apaságával, szexuális irányultságával, nemi identitásával, életkorával, társadalmi származásával, vagyoni helyzetével, foglalkoztatási jogviszonyának vagy munkavégzésére irányuló egyéb jogviszonyának részmunkaidős jellegével, illetve határozott időtartalmával, az érdekképviselőhez való tartozásával, továbbá az egyéb helyzetével, tulajdonságával függ össze, és célja vagy hatása valamely személlyel szemben megfélemlítő, ellenséges, megalázó, megszegyenítő vagy támadó környezet kialakítása.

(2003. évi CXXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról)

Harassment

It is a conduct of sexual or other nature violating human dignity related to the affected person's sex, racial origin, color, nationality, origin of national or ethnic minority, mother tongue, disability, state of health, religious or ideological conviction, political or other opinion, family status, motherhood (pregnancy) or fatherhood, sexual orientation, gender identity, age, social origin, finan-

cial status, part-time nature or definite term of the employment relationship or other relationship aimed at work, membership in an organization representing employees' interests, any other status, characteristic feature or attribute with the purpose or effect of creating an intimidating, hostile, degrading, humiliating or offensive environment around a particular person.

(Act CXXV. of 2003 on Equal Treatment and Promotion of Equal Opportunities)